

POSUDEK MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

katedra mezinárodních vztahů IPS UK FSV

Posudek na magisterskou diplomovou práci zpracovanou na katedře mezinárodních vztahů IPS by měl obsahovat Vaše vyjádření k následujícím bodům. Při zpracování posudku můžete použít následující část tohoto souboru, kde vyplníte své hodnocení do jednotlivých polí.

Jméno diplomanta/ky

Zdeněk Pejcha

Název práce

Změna konceptu terorismu v praxi

Konzultant/ka práce

PhDr. Radana Makariusová, Ph.D.

Oponent/ka práce

PhDr. Ondřej Ditrych, MPhil.

semestr/rok

počet stran

počet znaků

130 (celkem)

263 403

1. koncepce práce

- i. volba tématu, formulace výzkumné otázky a jejich zdůvodnění; přiměřenost, původnost;
- ii. teoreticko-metodologické ukotvení – výběr a zdůvodnění; metoda zpracování;
- iii. volba zdrojů, kritický rozbor literatury, příp. dalších použitých zdrojů;
- iv. struktura textu (úplnost, správnost a přiměřenost členění, logická provázanost);

Předkládaná práce si klade téma vysoké teoretické i praktické relevance. Již samotný název, který jej vytyčuje („změna konceptu terorismu v praxi“), prozrazuje nicméně nejasnost autorova záměru, která se následně prolíná celou prací. Na jedné straně chce demonstrovat teoretickou změnu „obecného konceptu terorismu“, činí tak nicméně za použití několika případových studií, které porovnávají čtyři teroristické organizace (IRA, ETA, Hamás, al-Kajda) z hlediska jejich struktury, ideologie a metody provádění útoků – tj. za účelem odpovědi na výzkumnou otázku po *teoretické* proměně konceptu terorismu zkoumá *empirický* materiál. Dochází k závěru, že první dvě organizace spadají pod terorismus „starý“, kdežto druhé dvě spíše pod terorismus „nový“, což k odpovědi na tuto otázku nijak zvlášť nepřispívá. Že jsou případy vybrány, jak autor sám uvádí, pro svou „názornost“ spíše než s ohledem na reprezentativitu je již druhotný problém, který ovšem sehrává negativní úlohu, pokud jeho projekt s ohledem na výslednou podobu práce přejmenujeme na „proměnu terorismu v praxi“.

Z hlediska teorie a metodologie se autor hlásí k interpretativnímu přístupu a hodlá zkoumat konstitutivní vztahy, jeho analýza ale tuto deklaraci příliš neodráží. Neproblematicky zachází nejen se samotným pojmem *terrorismus* coby objektivním fenoménem (uznává, že se v dějinách významně proměňuje, není ale jasné, co přesně zůstává stejné, navíc autor dříve konstatoval, že nalézt „společný základ“ je nemožné), ale i dalšími koncepty jako *nevinné oběti* nebo *civilisté* (přestože odmítá hovořit o terorismu v čase války). Nutno ovšem dodat, že tato absence reflexe je ve studiích terorismu poměrně běžná. Výraznějšími nedostatky je

nevhodnost zvolené metody k odpovědi na výzkumnou otázku a skutečnost, že skutečná analýza problému vztahujícího se k tématu zabírá jen 1/5 práce a konceptualizace starého a nového terorismu, která je pro autora zvláště významná, se odehrává na méně než deseti stranách. Byť lze ještě odůvodnit rozsáhlejší úvod v podobě historie terorismu, podstatné části věnované definičním problémům a typologii se zdají být zvláště s ohledem na svou délku v práci nadbytečné.

Literatura v zásadě odpovídá požadavkům kladeným na diplomové práce. Problematické je pouze časté druhotné citování, zejména u klasiků studií terorismu (Laqueur, Rapoport, Jenkins, Wilkinson, k definicím práce Schmidova etc.). Že takový postup může být snadno zrádný ukazuje autorův převzatý odkaz na Schmittovu Teorii partyzána. Od Mareše bere čtvernou charakteristiku klasického partyzána, pomíjí ale Schmittova nového revolučního partyzána, který se vyznačuje totálním nepřátelstvím a absolutní mobilitou (ztrácí telurický charakter), čímž se pro některé Schmittovy pokračovatele (Ulmen, Benoist) stává předobrazem moderního teroristy, o jehož teorii se pokoušejí. V části věnované historii terorismu schází alespoň odkaz na Rapoportův narativ o čtyřech (pěti) vlnách terorismu, naopak autor poněkud nadbytečně čerpá z Šedivého v zásadě popularizačního textu pro Mezinárodní politiku.

Hlavní problém z hlediska struktury je již výše zmíněná celková nevyváženost, dále potom nedisciplinovaný charakter argumentace, kdy např. definice nebo typologie terorismu následují povětšinou nahodile a bez jakéhokoliv spojení. Autor také věnuje velký důraz konceptuálnímu odlišení (nestátního) terorismu od (státního) teroru – nicméně aniž by v tomto ohledu citoval třeba Hoffmana, který jej rovněž provádí – v historické části potom ale pojednává o sovětském a nacistickém (státním) terorismu a státní terorismus se objevuje i v typologické části. Rovněž na několika místech zdůrazňuje, že teroristické činy mohou být podnikány pouze v dobách míru (sám o sobě poněkud problematický závěr), později ale uvádí nárůst konfliktu po studené válce (ostatně existujícími soubory dat ne zcela potvrzované tvrzení) jako příznivý faktor pro výskyt terorismu.

Na druhé straně historická část je poměrně plynulá a vyčerpávající, což je jedním z hlavních kladů práce a představení hnutí v případových studiích i závěrečné porovnání jejich charakteristik je přehledné a argumentace se zde příliš nezadrhává.

2. zpracování tématu (výběr zdrojů pro jednotlivé aspekty zvolené problematiky, interpretace přebíraných poznatků, argumentace, formulace vlastních poznatků, včetně vyvození závěrů, přesnost vyjadřování; příp. práce s daty – úplnost, přesnost, správnost postupů; konformita s projektem);

Lépe zpracována je část historická a komparativní, kde je argumentace relativně plynulá, navazující, úplná a čerpá z relevantní literatury (přičemž ovšem často cituje druhotně, jak již bylo zmíněno), což nelze říci o částech ostatních. Vlastní formulované poznatky nejsou vždy podloženy solidním argumentem, např. v případě definice terorismu autor představuje problémy s ní spojené a různé pohledy, aby se nakonec bez dalšího přihlásil k definici terorismu podle povahy činu, aniž by tuto volbu nějak zdůvodňoval. Ne zcela šťastný je vztah ke zpracovávanému materiálu – citace ze sekundární literatury jsou občas zbytečně dlouhé tam, kde by mohly být parafrázovány, nebo jejich závěry označovány za chybné, protože nepracují s autorovým vlastním konceptuálním aparátem (za takový považuje např. sekundární zdroj syntetizující chápání terorismu samotnými teroristy). Zachází s ním také s jistou ledabylostí, která má zavádějící účinky – např. při citaci údajného Arafatova projevu v OSN cituje z Hoffmana věty, které ve skutečnosti pronášeli zástupci Mauretánie

a dalších států.

3. standardy vědeckého textu (bibliografie, odkazy, citace);

Práce plní standardy vědeckého textu, přestože s výhradami. Nadbytečnost druhotných citací již byla zmíněna, z formálního hlediska nejsou citace vždy úplné (u odkazů na internetové stránky je uváděn pouze hyperlink). Za nestandardní (zastaralé) považují i užívání autorského plurálu.

4. stylistická a jazyková úroveň textu;

Stylistická a jazyková úroveň textu není příliš vysoká, zejména vzhledem k nestandardní syntaxi (projev je, jednoduše řečeno, příliš „mluvený“ obecnou češtinou) a občasným gramatickým chybám.

5. formální úplnost výtisku (čestné prohlášení, obsah, resumé, projekt);

Výtisk je úplný.

6. dílčí připomínky (pokud nejsou uvedeny jako součást hodnocení výše uvedených aspektů práce); příp. náměty či otázky k obhajobě;

Několik okrajových připomínek:

- data atentátu v Marseille (ve skutečnosti 1934) a únosu letu El Al z Říma do Tel Avivu (ve skutečnosti 1968) jsou uvedena nepřesně;
- Lord Moyne nebyl britským ministrem zahraničí, ale státním ministrem na středním Východě;
- vládní definice nebývají „propagandistické“, ale legalistické – jsou nástrojem kriminalizace jistých činů, abstraktně proti existujícímu politickému řádu, resp. jejich určité klasifikace, která umožňuje mj. přísnější potrestání, nebo nastolení „výjimečného stavu“.

Náměty na otázky k obhajobě:

- Autor by se mohl u obhajoby vyjádřit k podstatě vysvětlujících a interpretativních přístupů a kauzálních a konstitutivních vztahů, aby prokázal, že alespoň dodatečně pochopil, čím jsou charakterizovány;
- Dále by mohl provést rozsáhlejší teoretickou reflexi konceptů starého a nového terorismu a míry, do níž odrážejí skutečnou proměnu základních charakteristik struktury, ideologií a fungování teroristických organizací. Autor poněkud bezproblémově přebírá v soudobé literatuře rozšířený argument, že nový terorista jen vraždí, a nic víc – je takové chápání skutečně opodstatněné? Vztahy globalizace (modernity, technologického vývoje, komunikace atd.) a terorismu jsou diskutovány nejméně od 30. let 20. století – v čem přinesla 90. léta skutečně zásadní změnu? A jak by autor vyvrátil hypotetický argument, že představa dnešní

teroristické organizace jako sítě s buňkami rozestými po celém světě, schopná udeřit kdekoliv a kdykoliv, možná i s použitím zbraní hromadného ničení, je pouze monumentální simulací?

7. celkové hodnocení (práce ne/odpovídá požadavkům kladeným na DP; ne/doporučení práce k obhajobě; nejsilnější, příp. nejslabší stránky práce; příp. doporučení na zvláštní ocenění [pochvala děkana za vynikající DP]);

Práce odpovídá požadavkům kladeným na diplomové práce, proto ji doporučuji k obhajobě. K silnějším stránkám patří prokázaná obeznámenost s historií terorismu a poměrně slušná závěrečná analýza čtyř teroristických organizací. Nejvýraznější slabinou je, že tato analytická část, rozsahem ostatně dosti omezena, neodpovídá na výzkumnou otázku po proměně *konceptu* terorismu (za tímto účelem měl autor zaměřit své bádání směrem do teorie, nikoliv empirie terorismu).

8. navrhovaná klasifikace.

Dobře.

datum

podpis

13.6.2010